

Ze zápisu 4. zasedání prezidia Československé akademie věd, konaného dne 19. prosince 1990

Zasedání prezidia zahájil a řídil předseda ČSAV akademik O. Wichterle, který v úvodu jednání zvláště uvítal předsedkyni Výboru ČNR pro vědu, výchovu a kulturu MUDr. J. Moserovou, DrSc.

II. Návrh zásad zákona o Československé učené společnosti

Návrh uvedl V. Knapp, který nejprve shrnul výsledky interního připomínkového řízení o návrhu, které proběhlo po jeho úpravě podle výsledků společného zasedání prezidia ČSAV a předsednictva SAV ve Smolenicích dne 5. 11. 1990. Konstatoval, že k návrhu se vyjádřila přibližně třetina orgánů a institucí, kterým byl zaslán; malá odezva na návrh byla zejména z vysokých škol. Většina připomínek k návrhu směřovala jen k jeho drobným úpravám; větší počet připomínek byl vysloven k názvu učené společnosti, ke vztahům její české a slovenské části, k otázce jejího sídla a k předpokládanému počtu jejích členů. Závažnější než výsledky tohoto připomínkového řízení je však skutečnost, že se od posledního projednání návrhu podstatně změnil právní stav, do něhož návrh vstupuje. Přijetím tzv. kompetenčního zákona byla totiž působnost federace v oblasti vědy podstatně omezena, což sice přímo právně nevylučuje vytvoření federální učené společnosti, avšak vyvolává to značné pochybnosti o její funkci a účelnosti. Další závažnou novou skutečností je, že federální zákon o ČSAV může být nyní zrušen přímo zákony ČNR a SNR. Tím vzniká pro další existenci ČSAV stav určité právní nejistoty, který je třeba urychleně řešit. V. Knapp proto doporučil, aby se diskuse soustředila na principiální posouzení těchto tří variant nové právní úpravy Akademie:

- 1) dosud uvažované řešení, tj. zřízení federální učené společnosti a ČAV a SAV jako soustav vědeckých pracovišť v obou republikách;
- 2) vytvoření dvou soustav pracovišť a dvou učených společností v obou republikách s tím, že od vytvoření federální učené společnosti bude úplně upuštěno;

- 3) vytvoření dvou soustav pracovišť a dvou učených společností, které by dohromady tvořily učenou společnost federální.

Po výkladu V. Knappa následovala obsáhlá diskuse, které se zúčastnila většina členů prezidia. Pokud jde o zásadní řešení, vyslovila se část členů prezidia pro první a část pro druhou z navrhovaných variant; třetí varianta byla jednomyslně odmítnuta jako zbytečně složitá a nepraktická. Jednomyslně byl vyjádřen též názor, že v současné situaci je třeba urychleně dokončit a předložit především návrhy zákonů ČNR a SNR o ČAV a SAV; pokud jde o zákon o ČAV, bylo zároveň zdůrazněno, že by měl být koncipován v duchu kontinuity vývoje českých vědeckých institucí a navázat na jejich dlouholeté tradice. Ze speciálních otázek byla diskutována především jednotná celostátní reprezentace akademii věd vůči zahraničí a bylo konstatováno, že optimálním řešením — a to i v případě vzniku federální učené společnosti — tu bude vytvoření koordinačního orgánu prezidia ČAV a SAV. Nově bude třeba projednat též úlohu federálního ministerstva zahraničních věcí při koordinaci mezinárodních vědeckých styků. Pokud jde o právní postavení učené společnosti ať již na federální či republikové úrovni, dospělo prezidium k závěru, že bude vhodnější zřídit ji zákonem, než konstituovat ji pouze na základě společnického práva. Diskutována byla rovněž otázka vhodného přidružení vědeckých společností, které mají dosud většinou celostátní uspořádání a působnost.

Prezidium

1. bere na vědomí zprávu o výsledku interního připomínkového řízení k návrhu zásad zákona o Československé učené společnosti;
2. ukládá V. Knappovi a V. Hančilovi projednat s místopředsedy vlády ČSFR RNDr. J. Mikloškem a JUDr. P. Rychetským problematiku přípravy a předložení návrhu zákona o Československé učené společnosti;

3. ukládá V. Knappovi, aby ve spolupráci s V. Hančilem a O. Ovečkovou předložil po projednání v příslušných komisích příštím zasedání prezidia ČSAV písemný návrh obou variant nové právní úpravy Akademie ke konečnému rozhodnutí.

III. Příprava výročního hodnocení činnosti Československé akademie věd za rok 1990

Zprávu uvedl O. Wichterle. V diskusi byla dohodnuta opatření k jednotnému zpracování zpráv ČSAV a SAV a byla vyjasněna otázka závěrečné zprávy o výsledcích plnění státního plánu základního výzkumu za léta 1986–1990.

Prezidium

1. ukládá O. Wichterle, aby vyžádal výroční zprávu o činnosti za rok 1990 od členů ČSAV a od vědeckých kolegií ČSAV ve lhůtě do 31. 1. 1991;
2. bere na vědomí, že opatření k vyžádání a zpracování výročních zpráv o činnosti pracovišť ČSAV za rok 1990 již učinil Výbor prezidia pro řízení pracovišť ČSAV;
3. ukládá P. Vlasákovi, aby ve spolupráci s místopředsedy ČSAV pověřenými řízením oddělení věd a s předsedy Rad Výboru prezidia zajistil zpracování souborné zprávy o činnosti Československé akademie věd v roce 1990 pro vládu ČSFR a předložil ji k projednání prezidiu ČSAV v dubnu 1991;
4. doporučuje L. Machovi zajistit zpracování zprávy o činnosti Slovenské akademie věd za rok 1990 v obdobném termínu.

IV. Zpráva o podílu ČSAV na oslavách 400. výročí narození J. A. Komenského

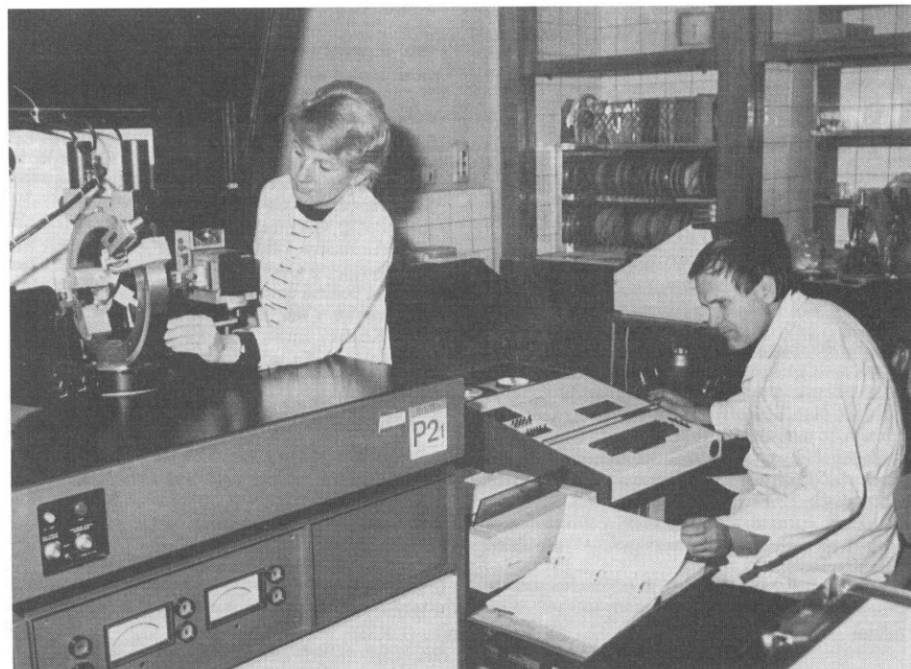
Zprávu uvedl V. Herold, který zdůraznil značný podíl ČSAV na vědecké, ediční i propagační činnosti, vztahující se k jubileu J. A. Komenského, a podrobněji popsal stav a problémy jednotlivých prací. V diskusi byla podána zpráva o přípravě oslav jubilea J. A. Komenského ve Slovenské akademii věd a byla připomenuta možnost získání pomoci církvi a teologických učilů při řešení některých dosud otevřených problémů.

Prezidium

1. bere na vědomí předloženou zprávu s připomínkami;
2. ukládá O. Wichterlemu projednat s místopředsedou vlády ČSFR RNDr. J. Mikloškem doplnění výborů oslav a konference ve smyslu předložené zprávy a otázku poskytnutí dotace na vydání českého překladu Obecné porady o nápravě věcí lidských;
3. ukládá E. Neustupnému sledovat včasné vydání plánovaných svazků díla J. A. Komenského, připravené monografie a 9. svazku Acta Comeniana v nakladatelství Academia i přípravu prodejních výstavek v rámci jubilea;
4. ukládá V. Heroldovi sledovat propagační využití oslav J. A. Komenského, dále průběžně sledovat přípravu výročí v ČSAV včetně uvažovaných akcí v mezinárodní spolupráci a součinnosti se Slovenskou akademií věd a předložit v červnu 1991 prezidiu další průběžnou zprávu o přípravě oslav.

V. Zpráva o Věstníku Československé akademie věd a návrh opatření k jeho dalšímu vydávání

Zprávu uvedl M. Katětov. Po diskusi, v níž byly vysloveny některé podněty k příštím pojetí časopisu, byla schválena dále uvedená usnesení.

Prezidium

1. bere na vědomí předloženou zprávu o Věstníku Československé akademie věd s připomínkami;
2. odvolává s účinností k 19. 12. 1990 dosavadní redakční radu a výkonný redakční kruh Věstníku ČSAV;
3. jmenuje s účinností k 20. 12. 1990 novou prozatímní redakční radu Věstníku ČSAV v tomto složení:
L. Půst (vedoucí redaktor)
Z. Brandl
M. Katětov
J. Kazár
J. Macek
J. Svoboda
V. Trnovcová
P. Vlasák
M. Šmidák
s tím, že redakční rada bude doplněna ještě o jednoho zástupce předsednictva SAV;
4. ukládá prozatímní redakční radě Věstníku ČSAV, aby ve spolupráci s ředitelem nakladatelství ČSAV Academia V. Zvěřinou
a) učinila v lednu 1991 neprodlená opatření k překlenutí situace Věstníku ČSAV do vyřešení jeho nové koncepce, směřující zejména ke zlepšení jeho kvality, k racionalizaci jeho vydávání a k podstatnému snížení jeho ztrátovosti v roce 1991;
b) vypracovala a předložila prezidiu ČSAV do 30. 6. 1991 návrh nové koncepce Věstníku jako základního tiskového orgánu budoucí učené společnosti.

VI. Dohoda o spolupráci mezi Královskou společností, Londýn a Československou akademií věd

Návrh uvedl J. Niederle. V diskusi bylo oznámeno, že od Královské společnosti nově došel další návrh, který konkretizuje vzájemnou spolupráci ve 4 okruzích zájmu podle bodu 1e) dohody. Bylo dohodnuto, že styčními pracovníky pro jednotlivé okruhy budou V. Knapp, V. Fučík a J. Niederle; styčného pracovníka pro problematiku grantových systémů určí Slovenská akademie věd.

Prezidium

1. schvaluje Dohodu o spolupráci mezi Královskou společností, Londýn a Československou akademií věd podle předloženého návrhu;
2. ukládá J. Niederlemu zabezpečovat plnění schválené dohody;
3. doporučuje L. Machovi přijmout v rámci Slovenské akademie věd obdobná opatření při plnění třetiny z celkové výměnné kvóty v rámci schválené dohody.

VII. Koncepce přípravy smluv o mezinárodní spolupráci s akademii věd bývalých socialistických zemí na příští období

Návrh, který podstatně modifikuje pojetí i rozsah uvažované spolupráce, uvedl J. Niederle. Z obsáhlé diskuse k návrhu vyplynulo, že podle dosavadního stavu znalostí o rozpočtu ČAV na rok 1991 nelze zatím v žádném případě finančně zajistit navržený rozsah spolupráce s akademii věd bývalých socialistických zemí a je nutno jej dále podstatně redukovat. Zároveň bude třeba ujasnit důsledky různých systémů financování zahraničních vědeckých styků v ČSAV a SAV na zabezpečení této spolupráce.

Prezidium

1. schvaluje koncepci přípravy smluv o mezinárodní spolupráci s akademii věd bývalých socialistických zemí na příští období s tím, že kvóty spolupráce s jednotlivými akademii budou sníženy na 25 % předloženého návrhu; přitom bude otevřena možnost jejich případného dodatečného zvýšení maximálně do původně navržených objemů;
2. ukládá J. Niederlemu
a) neprodleně zahájit v tomto smyslu jednání s příslušnými zahraničními partnery;
b) ve spolupráci s A. Hajdukem předložit příštímú zasedání prezidia celkovou finanční rozvahu zahraničních styků na rok 1991 včetně pravidel dělení prostředků.

VIII. Návrh na složení Čs. komitétu COSPAR (Committee for Space Research)

Návrh uvedl J. Niederle. V diskusi bylo upozorněno na to, že je nevhodné používat pro tyto celostátní komitétu v češtině termín „národní“, který je mechanickým překladem anglického označení s jiným významem.

Dále se prezidium shodlo na zásadě, že nebude v žádném případě jmenovat předsedy a další funkcionáře komitétu, jejichž výběr a volba je věcí komitétu samých.

Prezidium

souhlasí s novým složením Čs. komitétu COSPAR podle předloženého návrhu s tím, že předsedu si zvolí sám komitét.

IX. Návrh na složení Čs. komitétu astronomického (IAU)

Návrh uvedl J. Niederle.

Prezidium

souhlasí s novým složením Čs. komitétu astronomického podle předloženého návrhu s tím, že předsedu si zvolí sám komitét.

X. Návrh na složení Čs. komitétu pro krystalografii (IUCr)

Návrh uvedl J. Niederle.

Prezidium

souhlasí s novým složením Čs. komitétu pro krystalografii podle předloženého návrhu s tím, že předsedu a další funkcionáře si zvolí sám komitét.

XI. Vstup Československé akademie věd do Světové laboratoře Mezinárodního centra pro vědeckou kulturu (ICSC — World Laboratory)

Předloženou informaci uvedl J. Niederle, který poukázal na možnou výhodnost spolupráce ČSAV s ICSC — World Laboratory. V diskusi bylo zdůrazněno, že před konečným rozhodnutím je nutno pečlivě ověřit možnost plného zabezpečení požadovaných podmínek spolupráce.

Prezidium

1. bere na vědomí předloženou informaci o možnosti vstupu ČSAV do Světové laboratoře Mezinárodního centra pro vědeckou kulturu;
2. ukládá úřadu prezidia ČSAV (zahraničnímu odboru ve spolupráci s legislativně-právním odborem) zahájit přípravu vstupu ČSAV do této instituce.

XII. Návrh dohody o spolupráci Československé akademie věd s People to People International, USA

Návrh uvedl J. Niederle

Prezidium

1. nesouhlasí s uzavřením dohody o spolupráci ČSAV s People to People International;
2. ukládá J. Niederlemu informovat o tomto stanovisku zástupce této instituce a podat k němu příslušné vysvětlení.

XIII. Prověření činnosti zrušené Rady prezidia ČSAV pro vědeckou spolupráci s FMV v otázkách vědeckého rozvoje

Zprávu, připravenou na základě usnesení LIX. valného shromáždění ČSAV, uvedl A. Šach. Konstatoval, že nebyly nalezeny důkazy o tom, že by se uvedený orgán jakýmkoli způsobem podílel na represivní činnosti ministerstva vnitra. Zároveň upozornil na možnosti navázání kontaktů s novým vedením federálního i českého ministerstva vnitra a přijetí jejich zakázek na splnění vědeckých úkolů. Po diskusi vyjádřilo prezidium s předloženou zprávou i návrhy souhlas.

Prezidium

1. bere na vědomí předloženou zprávu;
2. ukončuje činnost pracovní skupiny pověřené prověřením činnosti zrušené Rady prezidia;
3. ukládá V. Hančilovi a P. Vlasákovi jednat s vedením federálního ministerstva vnitra a ministerstva vnitra České republiky o možnostech spolupráce ČSAV na řešení vědeckých úkolů pro tyto orgány v nových podmínkách.

XIV. Návrh na zrušení Komise prezidia ČSAV pro elektronizaci

Návrh uvedl P. Lukáš.

Prezidium

1. ruší s účinností k 31. 12. 1990 Komisi prezidia ČSAV

- pro elektronizaci;
2. ukládá A. Šachovi zabezpečit realizaci tohoto usnesení.

XV. Návrh na zrušení Sovětsko-československé komise pro spolupráci ve společenských vědách

Návrh uvedl A. Kostlán.

Prezidium

1. souhlasí se zrušením Sovětsko-československé komise pro spolupráci ve společenských vědách;
2. ukládá J. Niederlemu, aby toto stanovisko sdělil Akademii věd SSSR s doporučením, aby spolupráce v oblasti společenských věd byla uskutečňována ve stejných formách jako v dalších vědních oblastech.

XVI. Návrh plánu zasedání prezidia ČSAV na I. pololetí 1991

Návrh uvedl M. Šmidák, který doporučil, aby vzhledem ke změně situace ČSAV po přijetí kompetenčního zákona byl navržený plán pouze vzat na vědomí jako orientační podklad a aby svolávání i program prezidia byly operativně uzpůsobovány dle okolností.

Prezidium

bere na vědomí předložený návrh plánu zasedání prezidia ČSAV na I. pololetí 1991 jako orientační podklad pro svou další činnost.

XVII. Návrh na řešení situace některých členů ČSAV v souvislosti se zrušením členských odměn

Návrh uvedl O. Wichterle a A. Šach. V diskusi bylo konstatováno, že sociální situaci některých členů ČSAV — důchodců bude třeba ulehčit, že však navržený způsob řešení není z řady důvodů vhodný. Bylo též doporučeno znovu přezkoumat některé jednotlivé návrhy na podpory.

Prezidium

doporučuje, aby k řešení sociální situace některých členů ČSAV — důchodců po zrušení členských odměn bylo využito dispozičního fondu předsedy ČSAV, v němž bude pro tento účel rozpočtována částka max. 200 tis. Kčs.

XVIII. Návrhy na udělení čestných plakét ČSAV k životním jubileím a jiným příležitostem v I. pololetí 1991

Návrhy uvedl P. Lukáš, J. Svoboda (v zastoupení M. Straškraby) a A. Kostlán. Po diskusi, která poukázala na určitou nevyváženost předložených návrhů, byla přijata dále uvedená usnesení.

Prezidium

1. uděluje
a) zlatou oborovou čestnou plaketu ČSAV J. Heyrovského za zásluhy v chemických vědách: prof. dr. Jiřímu Čížkovi, F.R.S.C., prof. Edgaru Heilbronnerovi, prof. Jerzemu Wichovi, DrSc.
b) zlatou oborovou čestnou plaketu ČSAV F. Palackého za zásluhy ve společenských vědách: prof. Robertu Evansovi, prof. Jacquesu Le Goffovi, prof. Franku Horace Hahnovi, prof. Howardu Kaminskému, prof. PhDr. Jerzemu B. Korolecovi, prof. Alexandru Patschovskému, prof. Richardu Georgu Plaschkovi;
2. odkládá udělení čestných plakét ČSAV podle ostatních návrhů s tím, že je P. Lukáš, M. Straškraba a A. Kostlán znovu posoudí a předloží příštímú zasedání prezidia jednotné koncipovaný návrh;

XXIX. Návrhy na nové složení dalších čs. komitétů

Návrhy uvedl J. Niederle

Prezidium

souhlasí s novým složením těchto čs. komitétů:
Čs. komitét biochemický,
Čs. komitét geodetický a geofyzikální,
Čs. komitét geografický,
Čs. komitét pro automatizaci,
Čs. komitét pro čistou a užžitnou chemii,
Čs. komitét Mezinárodní unie pro vědeckou radiotechniku (URSI)
podle předložených návrhů s tím, že předsedy a další funkcionáře si zvolí samy komitétu.

Stručný metodický návod pro uzavírání nájemních smluv s původními vlastníky, či dohod o vydání věci a vzájemném vypořádání nároků podle zákona č. 403/90 Sb. aj.

Pracoviště ČSAV se mohou nacházet v objektech, které má ústav v užívání

1. na základě nájemní smlouvy
2. v operativní správě za československý stát
3. které ČSAV vystavěla z vlastních či sdružených prostředků.

ad 1) Pro prostory užívané ústavu ČSAV na základě nájemní smlouvy (v Praze většinou od OPBH) platí: na přidělené prostory musí mít ústav

- nájemní smlouvu s OPBH včetně výpočtového listu – a měl by mít dislokační rozhodnutí od příslušného národního výboru na přidělené prostory. Jedná-li se v daném případě o dům, který se bude podle zákona č. 403/90 Sb. vracet původnímu majiteli, potom hlavní jednání o navrácení majetku bude vedeno s OPBH. Ze zákona č. 403/90 Sb. § 12 dosavadním uživatelům nebytových prostor ve vydávaných nemovitostech zůstává užívací právo zachováno, i když původní vlastník se může domáhat vyklizení prostor formou výpovědi z nájmu či způsobem neúměrného zvyšování nájemného a uzavření smlouvy na dobu určitou.

V daném případě doporučujeme

- trvat na uzavření nájemní smlouvy na dobu neurčitou, neboť s pracovištěm základního výzkumu lze zrušit nájemní smlouvy jen po předchozím souhlasu příslušného národního výboru (zák. č. 116/90 Sb. § 15),
- sledovat cenové věstníky FCÚ a vyhlášky příslušného národního výboru o určení nájemného za užívání nebytových prostor, neboť v těchto vyhláškách bývá vymezeno, kdy se stanoví úhrada za nájem podle obecně závazných právních předpisů, či dohodou a je-li nějaké omezení výše úhrady (§ 7 zákon č. 116/90 Sb.). Do 31. 12. 1990 platí vyhláška Federálního cenového úřadu č. 35/90 Sb. doplněná vyhláškou č. 170/90 Sb., 276/90 Sb. Zákonem o cenách jsou od 1. 1. 1990 tyto vyhlášky zrušeny,
- v případě výpovědi z užívání prostor původním vlastníkem přezkoumat, zda jsou dány podmínky k výpovědi včetně předchozího souhlasu národního výboru.

Vstoupit v jednání s příslušným národním výborem za účelem jejich souhlasu k výpovědi z nájmu pro pracoviště základního výzkumu pouze po přidělení náhradních prostor. Pravděpodobně v daném případě bude následovat soudní spor, ve kterém se ústavy mohou po zvážení všech podmínek nechat zastupovat advokátem či komerčním právníkem. **Legislativně právní odbor ÚP ČSAV zastupování ústavů z kapacit-**

ních důvodů nezajišťuje.

ad 2) Pro nemovitosti, které mají ústavy jménem ČSAV v operativní správě za československý stát platí: dispoziční právo vykonávaly a vykonávají ústavy samostatně, ÚP ČSAV poskytuje ústavům pouze obecnou metodickou pomoc. Právní zastupování ústavů v jednotlivých případech při navrácení budov původním vlastníkům z organizačních a zejména kapacitních důvodů neprovádí.

Ústavy na předmětnou nemovitost musí mít nabývací doklady, a to:

- na nemovitost (budovu, pozemek) získanou od fyzické osoby po roce 1948
 - a) kupní smlouvu,
 - b) darovací smlouvu nebo
 - c) rozhodnutí o znárodnění nemovitosti.

V případech ad a) a ad c) přichází v úvahu navrácení majetku podle zákona č. 403/90 Sb. o zmírnění následků některých majetkových krivd. Taxativní výpočet znárodnovacích předpisů je v zákoně č. 403/90 Sb. uveden. Na tzv. vynucení dar se zákon č. 403/90 Sb. nevztahuje, bude řešeno zákonem upravou později.

- na nemovitost získanou od socialistické organizace hospodářskou smlouvu o převodu správy nemovitosti podle hospodářského zákoníku. Jedná-li se o objekt vystavěný před rokem 1948 i zde je nutné zjistit, kdo byl původní vlastník pro případ, že by to byla fyzická, či soukromá právnická osoba a mohla podle zákona č. 403/90 Sb. uplatňovat nárok na navrácení majetku.

Zde je nutné zjistit, jednalo-li se o úplatný či bezplatný převod nemovitosti od soc. organizace.

Všechny tyto nabývací doklady musí být zaregistrovány v evidenci nemovitostí u příslušného střediska geodézie. Starší zápisy jsou zapsány do pozemkových knih, které jsou většinou archivovány na notářství.

Proto v první řadě ústavy musí mít k dispozici

- nabývací doklad
- zápis z evidence nemovitostí i geometrický plán pozemků a budov
- a doporučujeme i finanční vyčíslení investic do budovy během užívání.

Pro případ, že původní vlastník písemnou výzvou doloženou předepsanými doklady podle zákona č. 403/90 Sb. vyzve ústav k vydání nemovitosti, je nutné prověřit předložené doklady a v případě oprávněnosti nároku sepsat dohodu o vydání věci a vzájemném vypořádání nároků. Tato dohoda podléhá registraci u státního notářství.

Tento právní úkon nezakládá povinnost automaticky vyklidit užívaný objekt. Ústavům zůstává zachováno užívací právo a to se dále řídí právními předpisy o hospodaření s byty a nájem a podnájmu nebytových prostor. Faktem je, že jakoby bezplatný užívací poměr pro ČSAV se okamžikem navrácení vlastnického práva původnímu majiteli a pro rozpočtovou organizaci od 1. 1. 1991 mění v úplatný. Podmínky nájemní smlouvy je nutné řešit se znalostí místních podmínek zejména finančních investic do budovy, které se promítly ve zhodnocení stavby, rozměrů místností, účelu užívání a kvalitě vybavení nemovitosti. V platnosti i zde zůstává doporučení jako v bodě 1.

Obdobný postup platí i při navrácení majetku podle zákona č. 298/90 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů reálních řádů a kongregací a arcibiskupství Olomouckého.

Jedná-li se o navrácení hospodářských budov dříve užívaných pro zemědělské účely a požádá-li původní vlastník o jejich navrácení k zemědělským účelům, právo užívání zruší okresní národní výbor rozhodnutím na návrh vlastníka podle zákona č. 114/90 Sb. § 12a odst. 3 a 4, kterým se mění a doplňuje zákon č. 123/1975 Sb. o užívání půdy a jiného zemědělského majetku k zajištění výroby.

ad 3) Budovy pořízené z prostředků ČSAV. Nabývacím dokladem je kolaudační rozhodnutí nebo hospodářská smlouva o převodu správy podle hospodářského zákoníku (bližší necht' vymezí ekonomicko-technický odbor). V těchto budovách mohou být i prostory, které ČSAV (ústavy) přenechávají na základě dislokačního rozhodnutí národního výboru a nájemní smlouvy jiným organizacím.

Zde je nutné postupovat individuálně. Budova může být pořízena ze sdružených finančních prostředků více organizací a právo hospodaření (správy) přísluší ČSAV z titulu největší užívací plochy. K této skutečnosti je nutné přihlídnout při sjednávání nových nájemních smluv podle zákona č. 116/90 Sb., a výše úhrady za 1 m² nebytové plochy podle sjednané dohody nebo cenových výnosů Federálního cenového úřadu.

Z daného přehledu vyplývá, že každý případ je nutný posuzovat individuálně podle výchozích dokladů, které zakládají „vlastnické“ či užívací právo ústavů ČSAV a nelze očekávat, že na základě postoupené výzvy k navrácení majetku ÚP ČSAV případ právně vyřeší. Ekonomickou stránku těchto převodů pro ČSAV jako celek musí řešit ekonomicko-technický odbor ÚP ČSAV.

Usnesení z konference „Klasické vzdělání v ČSFR – současnost a budoucnost (Liblice 11.–12. 12. 1990)“

Západní kultura spočívá na dvou pilířích – antice a křesťanství. Tradicím české a slovenské kultury však neodpovídá dosavadní postavení klasické vzdělanosti v našem vzdělávacím systému. Výuka latiny a řečtiny byla v našem středním školství – pomineme-li krátkodobý pokus o její oživení v šedesátých letech – téměř úplně potlačena. Za východisko ze současného stavu pokládáme proto obnovení klasického vzdělání.

Je tedy nezbytné nutné, aby klasické jazyky – především latina – byly začleněny v odpovídající míře do gymnasiálních osnov a aby mládež byla důkladně seznamována s antickou kulturou a jejími tradicemi. Navrátit antiky do školních osnov je obtížný úkol a vyžaduje spolupráci všech, kteří k němu mohou přispět. Účastníci konference proto doporučují soustředit síly především na tyto aktuální úkoly:

I. Účastníci konference navrhuji ve spolupráci pedagogů s příslušnými odborníky vypracovat koncepci poznávání antického světa a jeho duchovního odkazu na všech stupních škol.

Vypracování této koncepce, která počítá s různými realizačními variantami podle podmínek a záměrů jednotlivých škol, konference ustanovila českou a slovenskou komisi. Komise vedené prof. A. Bartoňkem (FF MU Brno) a dr. D. Škovierou (FF UKom Bratislava) byly pověřeny, aby ve vzájemné spolupráci koordinovaly přípravu učebních pomůcek a slovníků a jednaly s příslušnými ministerstvy školství a dalšími institucemi.

II. Účastníci konference vítají iniciativu k založení „Asociace středoškolských učitelů latiny“ a budou ji všestranně podporovat.

III. V zájmu zvýšení úrovně výuky věd o antickém starověku na vysokých školách účastníci konference podporují:

a) požadavek doplnit personální obsazení vysokoškolských pracovišť v oblasti klasických studií tak, aby tato pracoviště byla schopna plnit své vědecké a pedagogické povinnosti,

b) požadavek, aby náplň postgraduálního studia určovaly samy univerzity a vědecké ústavy, přičemž udílení příslušných titulů je v kompetenci vysoké školy,

c) rozhodnutí vysokých škol vyžadovat u uchazečů o studium některých oborů znalost latiny.

IV. Účastníci konference pokládají edice latinských textů za nedílnou součást péče o naše kulturní dědictví a domnívají se proto, že by tato náročná činnost měla být odpovídajícím způsobem oceňována. Překlady antických textů a památek našeho latinského písemnictví považují účastníci konference za významný příspěvek k rozvoji národní kultury a podporují jejich systematické vydávání.

V. Konference vítá iniciativy směřující k odbornému zpracování a zpřístupnění našich antických památek veřejnosti. Proto podporuje úsilí o zřízení muzea starověkých kultur v Praze a komplexní průzkum římských památek na našem území.

Seznam zúčastněných institucí

Archeologické muzeum, Slovenské národné múzeum Bratislava
Archeologický ústav SAV Nitra
Filozofický ústav ČSAV Praha
Jednota klasických filologů při ČSAV a Slovenská jed-

nota klasických filologů

Katedra dejin štátu a práva PF UKom Bratislava

Katedra historie FF UP Olomouc

Katedra jazykov FF UPJŠ Košice

Katedra jazyků MU Brno

Katedra římského a církevního práva PF UKom Bratislava

Katedra románskej, klasickej a semitskej filológie FF UKom Bratislava

Katedra staroveké kultury FF MU Brno

Katedra věd o antickém starověku FF UK Praha

Národní muzeum v Praze

Ústav cizích jazyků 1. lékařské fakulty UK Praha

Ústav cizích jazyků 2. lékařské fakulty UK Praha

Ústav pro českou a světovou literaturu ČSAV Praha

Ústav pro jazyk český ČSAV Praha

Ústav pro klasická studia ČSAV Praha

Výzkumný ústav pedagogický Praha

Ustavené komise

1. česká komise

prof. dr. Antonín Bartoněk, DrSc., FF MU Brno

doc. dr. Bohumila Mouchová, CSc., FF UK Praha

dr. Petr Peňáz, FF MU Brno

dr. Jiří Pech, Výzkumný ústav pedagogický Praha

doc. dr. Eva Kuťáková, CSc., FF UK Praha

prof. dr. Jan Pečírka, CSc., FF UK Praha

2. slovenská komise

dr. Daniel Škoviera, CSc., FF UKom Bratislava

dr. Alexander Mallá, CSc., FF UKom Bratislava

dr. Pavol Valachovič, CSc., FF UKom Bratislava

Přelom roku 1989 a 1990 znamenal ve školství velkou změnu. Nemálo bylo i nadšenců, kteří vystupovali s přesvědčením, že teď ve školách bude všechno jinak. I když bylo vcelku zřejmé, že to tak není a nebude, přesto pocit, že nastala doba, kdy věci mohou být jinak, byl velice důležitý a patří myslím dodnes k cenné duchovní výbavě těch, kteří neztratili naději. V nadšeném děláni věci jinak bylo za ministra Adama založeno mnoho osmiletých gymnázií, aby posléze za ministra Vopěnky bylo řečeno, že takové gymnázium se vlastně přežilo. Lidé, kteří mají tendenci posuzovat věci podle ministerských výroků, propadají pochopitelně beznaději a mají dojem zmatku. Věc se má mnohem spíše tak, že ten, kdo za ministra Vopěnky pochybuje o účelnosti osmiletého gymnázia, které založil, neměl ho v žádném případě zakládat ani za ministra Adama a natropil zmatek. Ten, kdo se nenechá zmást, asi nejednal špatně.

Souhlasím s ministrem Vopěnkou, že osmileté gymnázium je v kontextu současné Evropy spíše exkluzivním typem školy. Doufám však, že přišla doba, kdy se exkluzivnosti nelekne, jestliže je opodstatněná. Typickou oblastí, která podle mého soudu osmileté gymnázium potřebuje, je klasické vzdělávání. Nerad bych, aby čtenář nabyl dojmu, že jsem šilenec, toužící po národě latiníků. Jsem rozhodně proti tomu, aby se latina komukoliv vnucovala, protože by to byl její konec. Je naprosto nezbytné rozlišovat mezi dvěma typy tohoto vzdělávání. Jedním je všeobecná kulturní osvěta, která by učinila co nejširší vrstvy národa vnímavými vůči antickému a středověkému kulturnímu dědictví, aniž by ovšem počítala s profesionálním zájmem studentů o klasickou filologii. Tento druh vzdělání musí stavět spíše na vědomí souvislosti než na faktických vědomostech a výuka latiny nemusí být třeba ani čtyřletá. K tomuto typu vzdělávání by měla sloužit běžná čtyřletá humanitní gymnázia. Uplně jiný cíl si klade výchova profesionální skupiny schopné vědecké práce v oborech klasické filologie, dějin antické a středověké literatury, filozofie a kultury, teologie, archivnictví, archeologie apod. Podle mých zcela laických odhadů budou potřeby desetimilionového českého národa bohatě uspokojeny, absoluuje-li na všech českých univerzitách ročně dohromady asi 100 studentů s těmito specializacemi. To ovšem předpokládá síť klasických gymnázií s přibližně 300 absolventy ročně, počítáme-li s tím, že zdaleka ne každý klasický maturant projeví zájem o studium humanitních věd a ne každý uchazeč o studium dojde

ke státní zkoušce. Počítáme tedy se sítí maximálně 5 gymnázií tohoto zaměření v České republice, s jednou, výjimečně dvěma třídami v ročníku. Jako nejpřírozanější by se nám jevil vznik těchto gymnázií při jednotlivých filozofických fakultách. Zároveň ovšem chápeme situaci tak, že překročení tohoto velmi omezeného počtu škol by bylo věci na škodu: zvýšil by se počet studentů, kteří si takové studium zvolili nikoli ze zájmu, ale proto, že právě nemají jinou možnost; snížila by se pravděpodobnost uplatnění studentů, a tím by klesla prestiž školy; klesla by i pravděpodobnost, že si všechny školy udrží svůj výběrový, profesionální charakter.

Jakmile ovšem přistoupíme na myšlenku přísně limitovaného počtu míst, je nutné hlídat právě onu profesionální úroveň, která je cílem. Dostát tomuto cíli znamená vychovávat studenty k tomu, aby přinejmenším latinský text chápali nikoli jako intelektuální hádanku, nýbrž ho vnímali opravdu jako text. Uvědomme si, že situace je velmi kritická. Nenechme se mýlit počtem absolventů klasické filologie a mluvíme o naší profesionální úrovni. Kolik z nás skutečně vnímá latinský originál jako běžné sdělení a je schopno v něm odlišovat vulgárnost od poetismu, banálnost od neologismu, rétorickou rutinu od individualismu? Jenomže nejsme-li toho schopni, znamená to, že nejsme schopni samostatného bezpečného porozumění originálu a že jsme tedy závislí na tom, co nám o těchto originálech svými překlady řekli otcové. Jestliže se tento stav nezmění tak, aby v každé generaci bylo alespoň 5–10 jednotlivců, kteří to dokážou, pak přijde den, kdy český národ ztratí kontakt se svou minulostí, přestože bude mít lidi s diplomem klasického filologa.

Vidíme-li takto cíl filozofických fakult, znamená to, že se ke studiu klasické filologie musí hlásit lidé, kteří latinskou a řeckou gramatiku v podstatě znají. K tomu potřebujeme právě osmileté gymnázium se 6–7 roky latiny a nejméně 4 roky řečtiny. Je zároveň samozřejmé, že znalost klasických jazyků nijak nenahrazuje znalost světových jazyků: absolvent klasického gymnázia by měl jedním hovořit zcela bezpečně a druhým by měl alespoň pasivně rozumět. Že je to mnoho? Právě proto nestačí gymnázium čtyřleté. Že se dítě nemůže v tak nízkém věku rozhodovat? Výuka musí být koncipována tak, aby v prvních čtyřech letech mohl student kdykoliv přestoupit na jiný typ školy.

Takové gymnázium ale nezbytně potřebuje učeb-

nice. Cíle, který si klademe shodně s okolním světem, lze dosáhnout jen prostředky obdobnými, jako má okolní svět. Znamená to nikoli jednu jedinou, nýbrž sérii menších učebnic pro oba klasické jazyky, jež by obsahovala především důkladnou systematickou gramatiku, cvičebnici, dějiny literatury s čítankou textů, dějiny kultury a umění s čítankou textů a velký překladový slovník. Za mimořádně důležité pokládám dvě věci. Pokud jde o obsah, zbavit se po staletí tradovaného marasmu militaristické mravokárnosti, kterého jsou latinské učebnice plné a který je výsledkem působení celých generací cenzorů všech vyznání a ideologií. Student musí pochopit, že latina není jazykem Caesarů a svatých Jeronýmů, nýbrž je jazykem jako každý jiný, s rejstříkem jdoucím od obscenní vulgárnosti až po abstraktní filozofii nebo strhující imaginaci, a že hodnota slov v tomto výrazovém rejstříku se postupem času měnila. Doba, kdy studentskou potřebu romantiky uspokojovaly věty o vítězných vojevůdcích a poražených nepřátelích, pomínila někdy před sto lety. Pro nás, studenty 70. let, měly svůj půvab v tom, že se v nich nevyskytovala láska k socialistické vlasti, nýbrž láska k vlasti, že v nich nebylo družebních schůzí a brigád socialistické práce. Tato motivace dnes padla. My, generace na konci 20. století, máme veskrze odmítavý vztah k armádě sovětské stejně jako americké a stejně tak i české nebo československé a vojensky formulovaná vidina ctnosti je pro nás naprosto neatraktivní, není-li zrovna chápána jako horor. V nás těžko kdo vykřeše obdiv ke statečnosti Caesarově nebo i Vercingetorigově. Podle mých vlastních zkušeností proto poskytují postavky Asterix a Obelix ze známých Goscinnyho kreslených seriálů lepší představu o římské správě Galie než latinské citáty o galské statečnosti nebo úskočnosti. Do latinských cvičebnic je tedy nezbytné dostat spolu s vědeckou erudicí a profesionální terminologií i humor (nikoli ten antický, ale takový, který je humorem pro dnešního studenta) a všední lidský svět.

Jestliže si absolvent klasického gymnázia bude dobře vědom toho, jak jeho dnešní svět v tisíci malíčkostech navazuje na antickou tradici obohacenou křesťanstvím a získává tím svou kulturní identitu, která nás odlišuje od Nigerijců, Japonců nebo Mexičanů, pak neztratí marně osm let, ať už se rozhodne dělat cokoliv.

Dr. Petr Peňáz
FF MU Brno

Základní informace o vědeckých institucích v Jihoafrické republice

Radikální změny probíhající v Jihoafrické republice v kontextu současných demokratizačních procesů v mezinárodních vztazích nacházejí svůj odraz v oblasti zahraničně-politických kontaktů mezi ČSFR a JAR. Postupně jsou vytvářeny podmínky pro rozvinutí spolupráce v nejrůznějších sférách, mj. se otevírají možnosti styků v oblasti vědy.

Pro potřebu pracovníků ČSAV jsou níže uvedeny základní informace o dvou vědeckých institucích v JAR, které mají k charakteru činnosti ČSAV nejbližší.

Council for Scientific and Industrial Research (CSIR). Posláním CSIR je provádět dlouhodobý základní i aplikovaný výzkum, zajišťovat na základě kontraktů výzkumnou činnost pro potřeby průmyslu, formou stipendií a grantů přispívat k povznesení vědecké činnosti na univerzitách a plnit příslušné funkce v oblasti vědeckotechnických informací.

V rámci CSIR působí skupina pro výzkum, vývoj a uplatnění v praxi. Jejím úkolem je reagovat na potřeby soukromého a státního sektoru, poskytovat ekonomicky efektivní řešení konkrétních úloh, podílet se na inovačním výzkumu a přispívat k zavádění nových výsledků do praxe. Činnost uvedených skupin je rozmanitá, týká se technologických otázek (chemie, materiály), věd o Zemi a Vesmíru, energii, zemědělství a výživy, dopravy, informačních systémů, elektroniky atd.

Další součástí CSIR je Nadace pro rozvoj výzkumu, která vytváří podmínky pro základní výzkum

i na řešení konkrétních úkolů souvisejících s rozvojem JAR. Nadace udržuje a rozšiřuje četné mezinárodní kontakty a mj. řídí následující hlavní výzkumná střediska: National Accelerator Centre (NAC), Hartebeesthoek Radio Astronomy Observatory (Hart-RAO), South African Astronomical Observatory (SAAO) a Hermanus Magnetic Observatory (HMO). Z hlavních výzkumných jednotek působících v rámci Nadace v poslední době uvedme: Cosmic Ray Research Unit, Uranium Chemistry Research Unit, Microbial Genetics Research Unit, Research Unit for Plant Growth and Development. V r. 1990 byly např. uděleny 633 granty domácím i zahraničním pracovníkům. Zahrnovaly tyto oblasti: botanika, biologie, biochemie, chemie, vědy o Zemi, matematika a fyzika, mikrobiologie, farmacie a technické vědy.

Další významnou vědeckou institucí JAR je **Human Sciences Research Council (HSRC)**. V jeho rámci působí výzkumné ústavy zaměřené na historické vědy, výchovu a vzdělávání, otázky komunikace ve společnosti, ekonomii, psychologii, lingvistiky, umění, sociologii a demografii atd. Např. v r. 1989 bylo řešeno 875 výzkumných projektů, řada z nich byla zaměřena na aktuální celospolečenské problémy JAR. Financování je zčásti kryto státními granty, zčásti z vlastních příjmů z realizovatelných výzkumů.

Obecně lze konstatovat, že informovanost o vědě v JAR je mezi čs. vědci ze zřejmých důvodů stále

značně malá. Na druhé straně současný i předpokládaný vývoj zahraničně-politických vztahů mezi ČSFR a JAR naznačuje značné možnosti rozvoje kontaktů. Doporučujeme proto ústavům, aby využily informačních materiálů, které ZHO ÚP ČSAV o vědě v JAR získal, pro posouzení možnosti a účelnosti budoucích styků ČSAV s vědeckými institucemi v JAR.

Materiály jsou uloženy u PhDr. V. Zemanové.

Vedoucí redaktor: dr. Miroslav Šmidák
Redakce: dr. Dana Kašáková, CSc., Národní 3, Praha 1
Foto: Jiří Plechatý • Typo: Jaromír Dvořák
Sazba: STPVL, Academia Praha
Tisk: Academia Praha
Číslo 2. vychází 11. 1. 1991